

HOOFSTUK VYF

B. EMPIRIESE ONDERSOEK

5. UITVOERING VAN DIE ONDERSOEK

5.1 INLEIDING

Na 'n deurskouing van die faktore wat aanleiding tot hierdie ondersoek gegee het (hoofstuk een), 'n begripsbepaling ten opsigte van opvoeding, onderwys en geestesweerbaarheid (hoofstuk twee), 'n deurskouing van die gesag verantwoordelik vir geestesweerbaarheid (hoofstuk drie) en 'n beskouing van die historiese ontplooing van geestesweerbaarheid onder die Transvaalse Onderwysdepartement (hoofstuk vier), sal nou in hoofstuk vyf met 'n empiriese ondersoek gepoog word om te bepaal wat die stand van sake tans in Transvaalse sekondêre skole is en wat die algemene houding teenoor geestesweerbaarheid is.

5.2 DIE ONDERSOEKMETODE EN PROSEDURE

Ten einde aan die doel van hierdie ondersoek te beantwoord, naamlik om vast te stel wat die heersende opvattinge in verband met geestesweerbaarheid is en om te bepaal wat daar in sekondêre skole in Transvaal gedoen word in verband met die implementering van die program, sal 'n empiriese ondersoek gedoen word. Die mees bruikbare metode wat sou beantwoord aan die geldigheid- en betroubaarheidsvereistes moes vir die doel geïmplementeer word, en daar is oorweging geskenk aan:

1. Persoonlike besoeke aan alle sekondêre skole in Transvaal waartydens onderhoude met respondenten gevoer sal word.

2. Persoonlike besoeke aan 'n steekproef van + 80 skole in Transvaal waartydens respondentie antwoorde sou verstrek op bepaalde vrae.
3. 'n Vraelys as ondersoekmetode.

Op grond van die volgende oorwegings is besluit dat eersgenoemde twee metodes vir die betrokke ondersoek nie die doeltreffendste sou wees nie:

- i) Daar moet altyd rekening gehou word met die menslike faktor vir sover dit die respondent en onderzoeker betref. Persoonlike beïnvloeding sal noodwendig 'n invloed op resultate hê.
- ii) Dit sou nie ekonomies wees nie.
- iii) Dit sou tydrowend wees.
- iv) Aangesien elke skool sy eie interne reëlings het, is dit onwaarskynlik dat die verkreeë resultate uit 'n steekproef van skole as algemeen geldend vir alle sekondêre skole beskou kan word.

Daar is besluit op die vraelys as ondersoekmetode en wel om die volgende redes:

1. Dit sou aan respondentie die geleentheid bied om sonder vooroordele en terughoudendheid vrylik te respondeer.
2. Daar sou geen persoonlike beïnvloeding wees nie.
3. Dit sou nie langer as 15 minute neem om die vraelys te beantwoord nie.
4. Alle Transvaalse sekondêre skole kan by hierdie ondersoek betrek word.
5. Die ondersoek sou relatief gesproke redelik ekonomies wees.

6. Alle inligting op die vraelys sou anoniem wees.
7. Dit sou oor 'n redelike mate van betroubaarheid en geldigheid beskik.

5.3 DIE VRAEELYS AS ONDERSOEKMETODE

Die twee algemene soorte vraelysitems, naamlik die geslote en oop vrae-items, is beide in oënskou geneem ten einde te bepaal welke van die twee items vir die betrokke ondersoek die geskikste sou wees. Die voor- en nadele van beide tipe vrae is ook deeglik oorweeg.

Aangesien die geslote vrae nie aan die respondent geleentheid bied om te motiveer waarom sekere response gegee is nie, en dit die diepte van die response beperk, is die waarde daarvan om houdings en gevoelens te meet, beperk. Die moontlikheid het ook bestaan dat die vrae waaruit gekies moes word, nie vir alle respondentte geskik sou wees nie, vanweë besondere ervarings wat die respondent het en wat hy graag sou wou mededeel (Turrey en Robb, 1971, p.131).

Na oop vrae-items word ruimte gelaat waarin die respondent vrae kan beantwoord en toepaslike inligting kan verstrek. Die belangrikste nadeel van oop vrae is dat dit analise en tabulerung bemoeilik. Dit bied egter ruim geleentheid vir 'in diepte' response.

5.3.1 KONSTRUKSIE VAN DIE VRAEELYS

As gevolg van bogenoemde beperking van die "oop vraag"-item, is besluit om die "toe vraag"-item in die vraelys op te neem, met 'n versoek om by heelwat van die antwoorde motiverings te verskaf, wat as 'n vorm van "oop" response beskou kan word.

Nêrens op die vraelys sou enige identifiserende inligting aangaande respondente of skole wees nie en "vertroulik en anoniem" is regs bomaan die vraelys getik. Dit sou verseker dat meer akkurate inligting deur respondente verstrek word.

Die vraelyste is in Afrikaans en Engels opgestel.

5.3.2 ONTWERP VAN DIE VRAELYS

Waarneminge en gesprekke met hoofde, onderwysers en leerlinge het aan die lig gebring dat:

geestesweerbaarheid nie by alle onderwysers en leerlinge ewe veel byval vind nie;

baie 'n houding van antagonisme jeens die vak geopenbaar het;

wat die implementering van die program betref, sommige skole nie aan die departementele verwagtinge uitvoering gegee het nie.

As gevolg van bogenoemde redes is besluit om 'n vraelys wat die algemene houding jeens geestesweerbaarheid en 'n vraelys wat die implementering van geestesweerbaarheid moes naspeur, te ontwerp.

Die konsep-vraelys is vervolgens met die studieleier bespreek. Nadat sekere verstellings aangebring is, is die gefinaliseerde vraelyste aan die Transvaalse Onderwysdepartement voorgelê sodat goedkeuring verkry kon word om die vraelyste te versprei.

Die vraelyste is vervolgens na die Onderwysburo, Transvaalse Onderwysdepartement, verwys en nadat ondersoeker dit met Professor Mentz, hoof van die Onderwysburo, bespreek het, is sodanige goedkeuring verkry.

Om te verseker dat die vraelyste as meetinstrument aantreklik vir die respondenten is, is slegs aan die een kant van die bladsy getik en die vrae is behoorlik gespasieer sodat dit maklik leesbaar kon wees. Elke vraag is aangeëindig met 'n streep sodat dit maklik onderskei kan word van die volgende vraag.

Vraelys A, gerig aan skoolhoofde, bestaan uit drie bladsye en vraelys B, gerig aan die organiseerde van die geestesweerbaarheidsprogram, uit vier bladsye. Die twee Engelse vraelyste bestaan elk uit drie bladsye.

5.3.3 ONTLEDING VAN DIE VRAELYS

Vraelys A is gerig aan skoolhoofde en is bedoel om inligting in verband met die opvattinge van hoofde, hulle personeel en leerlinge in verband met geestesweerbaarheid te verkry.

Vraelys B is gerig aan organiseerders van geestesweerbaarheidsprogramme en is bedoel om inligting in verband met die implementering van geestesweerbaarheid te verkry.

Die twee vraelyste word nou nader ontleed.

5.3.3.1 VRAEYLES A

A. Vraeleys aan Skoolhoof

Vertroulik en Anoniem

1. Beskou u as hoof met u jare van ervaring 'n amptelike program vir geestesweerbaarheid in die skool as noodsaaklik?

Ja

Nee

(Maak 'n kruisie by u keuse)

Indien nie, waarom nie?

.....
.....
.....

2. Meen u dat dit die skool se taak is om 'n program vir geestesweerbaarheid aan te bied?

Ja

Nee

(Maak 'n kruisie by u keuse)

Indien nie, waarom nie?

.....
.....
.....

3. a) Is u van mening dat daar vir geestesweerbaarheid plek ingeruim kan word in die skoolrooster?

Ja

Nee

(Maak 'n kruisie by u keuse)

Indien nie, waarom nie?

.....
.....
.....

- b) Is u van mening dat daar vir geestesweerbaarheid plek in geruim behoort te word in die skoolrooster?

Ja

Nee

(Maak 'n kruisie by u keuse)

Indien nie, waarom nie?

.....
.....
.....

4. Is u van mening dat die geestesweerbaarheids-program aangebied behoort te word deur:

Een persoon deur u aangewys

U Adjunk- en Vise-hoof(de)

Senior personeel

Diegene wat daarin belangstel

Die hele personeel, uitgesonder die hoof,
Adjunk- en Vise-hoofde

Ander personele: (verduidelik kortlik)

(Maak 'n kruisie by u keuse)

5. Is u van mening dat onderwysers opleiding in geestesweerbaarheid moet ontvang tydens hulle studiejare?

Ja

Nee

(Maak 'n kruisie by u keuse)

Indien u antwoord by 5 nee is, verduidelik waarom nie

.....
.....
.....

6. Indien u antwoord by 5 ja is, watter opleiding sal na u mening geskik wees?

'n B.A.-Graadkursus met hoofvakke Geestesweerbaarheid en bv. Geskiedenis

Of Afrikaans of Bybelkunde as hoofvakke

'n Diplomakursus met spesialisering in Geestesweerbaarheid en Sosiale Wetenskappe

Indiensopleiding

Spesialisering gedurende finale studiejaar deur alle gegradsueerde

Departementele streekkursus

Ander opleidingmetodes (verduidelik kortliks)

(Maak 'n kruisie by u keuse)

.....
.....
.....

-
7. Het die geestesweerbaarheidsprogram volgens u mening en ervaring sedert die instelling daarvan enige vrugte afgewerp?

 Ja Nee

(Maak 'n kruisie by u keuse)

Indien nie, waarom nie?

.....
.....
.....

8. Wat is u leerlinge se houding jeens geestesweerbaarheid?

Baie goed

Goed

Gemiddeld

Nie te goed nie

Swak

(Maak 'n kruisie by u keuse)

9. Wat is u personeel se houding jeens geestesweerbaarheid?

Die personeel beskou die program as noodsaaklik

Slegs 'n gedeelte van die personeel beskou
die program as noodsaaklik

Die personeel beskou die program as onnoodig

Sommige personeel beskou die program as 'n
fout

Die meeste onderwysers verantwoordelik vir
onderrig in geesteswetenskaplike vakke is die
program goedgesind

Die meeste onderwysers verantwoordelik vir die
onderrig in natuurwetenskaplike vakke is die
program nie goedgesind nie

(Maak 'n kruisie by u keuse)

10. Enige wenke of opmerkings oor die aangeleentheid sal waardeer word

.....
.....
.....
.....

Die vraelys bestaan uit 10 vrae. Van respondentie is verwag om die response met 'n kruisie in die betrokke blokkie onder Ja en Nee aan te dui. Met die uitsondering van vrae 8 en 10, is daar by al die vrae ruimte gelaat vir respondentie om te motiveer waarom hulle sekere response aangebied het. Vrae 4, 6, 8 en 9 is multi-keuse vrae en vraag 10 is 'n oop vraag waarin respondentie wenke en opmerkings aan die hand kon doen. (Kyk bylae 1 vir "Questionnaire A to principal").

5.3.3.2 VRAEYLES B

- B. Vraelys aan onderwyser wat verantwoordelik is vir die organisering van geestesweerbaarheid

Vertroulik en Anoniem

1. Word 'n geestesweerbaarheidsprogram in u skool aangebied?

(Dui u keuse met 'n kruisie aan)

Indien nie, waarom nie?

.....
.....
.....

2. Indien wel, sedert watter jaar? 19 _____
-

3. Aan watter standerds word geestesweerbaarheid gegee?

(Maak 'n kruisie waar van toepassing) St. 6

St. 7

St. 8

St. 9

St. 10

4. Indien geestesweerbaarheid nie aan al die standerds gegee word nie,
waarom nie?

.....
.....
.....

5. Word die departementele werkskema vir geestesweerbaarheidsprogram
gevolg?

Ja

Nee

-
6. Indien u antwoord by 5 Nee is, dui aan waarom nie, bv.

Personnel nie toegerus om al die temas aan
te bied nie

Die inhoud van sommige temas pas nie by die
ontwikkelingspeil van die leerlinge nie

Program is te lank

Sommige temas bied te min geleentheid vir
leerlingaktiwiteite

Ander redes (spesifiseer asseblief)

(Dui u keuse met 'n kruisie aan)

.....
.....
.....

7. Dui asseblief die aantal personeellede aan wat verantwoordelik is
vir die aanbieding van geestesweerbaarheid

Een

Indien meer as een, hoeveel?

Getal

Die hele personeel

(Dui u keuse met 'n kruisie aan)

8. Dui asseblief aan watter personeellede verantwoordelik is vir die aanbieding van die geestesweerbaarheidsprogram:

Hoof	☐
Adjunk-hoof	☐
Vise-hoof(de)	☐
Senior personeel	☐
Junior personeel	☐
Voorligteronderwyser	☐
Godsdiensonderwyser(s)	☐
Ander	☐

9. Dui aan of geestesweerbaarheid aangebied word aan
(Dui alle groepe aan wat by u skool van toepassing is)

Seun/Meisiegroepe apart

Gemengde groepe: Seuns en meisies
Groepe bestaande uit ± 30 - 40 leerlinge

'n Hele standerd as een groep

Meer as een standerd as een groep

Die hele skool as een groep

Weekliks	Minder as 1 keer per week	Minder as 1 keer per maand

(Maak 'n kruisie by u keuse(s))

10. Dui aan op watter wyse(s) die temas vir geestesweerbaarheid aangebied word

Die temas word deur die betrokke onderwyser soos 'n gewone les behandel

Groepbesprekings met die klem op leerlingaktiwiteit

Lesings in die skoolsaal

Dit word as 'n onderdeel van sekere skoolvakke aangebied

Die program word geïntegreer by ander skoolvakke

Ander

Verduidelik asseblief indien u antwoord "ander" is

.....
.....
.....

(Dui u keuse met 'n kruisie aan)

11. Is elke onderwyser wat betrokke is by die aanbieding van geestesweerbaarheid in besit van 'n volledige stel uitgewerkte temas vir geestesweerbaarheid?

Ja

Nee

(Dui u keuse met 'n kruisie aan)

Indien nie, waarom nie?

.....
.....
.....

12. Het die leerlinge 'n aandeel in die beplanning en aanbieding van die temas?

Ja

Nee

(Dui u keuse met 'n kruisie aan)

Indien nie, waarom nie?

.....
.....
.....

13. Word daar gebruik gemaak van:

Sprekers

Films

Literatuur

Ander (verduidelik kortlik)

(Dui u keuse met 'n kruisie aan)

.....
.....
.....

14. Hoe dikwels moet die betrokke onderwysers wat geestesweerbaarheid aanbied aan u verslag doen?

Weekliks

Aan die einde van 'n termyn

Einde van die jaar

Nooit

(Dui u keuse met 'n kruisie aan)

Die vraelys aan die Afrikaansmediumskole is saamgestel uit 14 vrae, terwyl dié aan die Engelsmediumskole uit 13 vrae bestaan. Vraag 12, wat handel oor die leerlinge se deelname aan beplanning en aanbieding is weens onvoorsiene omstandighede by die vraelys aan Engelsmediumskole uitgelaat.

Die wyse van beantwoording is dieselfde as vir Vraelys A. Onderaan vrae 1, 6, 10, 11, 12 en 13 is ruimte gelaat vir respondentie om aan te dui waarom hulle sekere response verskaf het. Vrae 6, 7, 8, 9, 10, 13 en 14 is multi-keuse vrae. (Kyk bylae 2 vir "Questionnaire B to teacher/organiser").

5.3.4 BEGELEIDENDE BRIEF

Ingesluit by die vraelyste is:

- i) 'n begeleidende brief aan respondentie in die voertaal van die skool waarin die doel van die ondersoek genoem word;
- ii) 'n gefrankeerde koevert.

(Kyk bylae 3 vir Engelse kopie van begeleidende brief).

Die begeleidende brief lui soos volg:

Timstraat 41
Morganridge
BOKSBURG-WES

19 Mei 1976

Geagte meneer,

Ek is besig om ondersoek in te stel na die geestesweerbaarheidsprogram in Transvaalse sekondêre skole en het u hulp nodig.

Dit sal baie op prys gestel word indien:

- a) U as hoof 'n paar oomblikke kan afsonder om die aangehegte vraelys A so openhartig moontlik te beantwoord.
- b) U die aangehegte vraelys B aan die betrokke onderwyser-organiseerde van geestesweerbaarheid aan u skool sal oorhandig vir voltooiing.

Toestemming is van die Direkteur van Onderwys ontvang om die vraelyste te versprei maar ek wil aan u die verskering gee dat die ondersoek niks met die Departement te doen het nie, dat enige inligting streng vertroulik behandel sal word en dat 'n openhartige meningsuiting dus niemand of skool enige skade sal berokken nie. Alle inligting word as anoniem behandel. Moet asseblief nêrens op die vraelyste u skool se naam invul of stempel nie.

Aangesien die inligting afkomstig uit die vraelyste onontbeerlik vir die ondersoek is, sal ek dit werklik waardeer indien u die voltooide vraelyste so spoedig moontlik in die gefrankeerde koevert aan my sal terug stuur.

Mag ek vriendelik vra dat u dit voor 10 Junie 1976 aan my pos.

Indien u om een of ander rede nie geneë is om die vraelyste te voltooi nie, sal ek dit waardeer as u die onvoltooide vraelyste nogtans aan my sal terugstuur. Ek maak egter staat op u samewerking.

By voorbaat baie hartlik dank,

Die uwe,

J.L. MARAIS

5.4 GROEPERING VAN VRAE

Die vrae van die twee vraelyste is in ses groepe verdeel:

Vrae 1 en 7 van vraelys A en vraag 1 van vraelys B wou die houding bepaal in verband met die noodsaaklikheid en waarde van die geestesweerbaarheidsprogram, terwyl daar met vrae 3(a), 3(b) en 9 van vraelys A en vrae 2, 5, 13 en 14 van vraelys B vasgestel wou word wat die houding jeens en die entoesiasme vir die program is.

Met vraag 4 van vraelys A en vraag 7 van vraelys B wou vasgestel word wie die aanbieders van die program is.

Vraag 2 van vraelys A en vrae 3, 9 en 10 van vraelys B wou vasstel in hoeverre die departementele opdrag met betrekking tot die implementering van die program uitgevoer word.

Vrae 5 en 6 van vraelys A en vraag 8 van vraelys B wou die houding in verband met die opleiding van onderwysers in geestesweerbaarheid vasstel, terwyl vraag 8 van vraelys A en vraag 12 van vraelys B wou vasstel in welke mate leerlinge deelneem aan die beplanning en aanbieding van die program.

5.5 GELDIGHEID EN BETROUBAARHEID VAN DIE ONDERSOEKMETODE

Uit die aard van die saak is dit moeilik om 'n aanduiding te gee van die betroubaarheid van die vraelysmetode in hierdie ondersoek. Daar was nie 'n statistiese wyse om dit te kontroleer nie.

5.5.1 GELDIGHEID

Soos blyk uit die ontleding van die vraelyste, is gepoog om inligting te bekom waarvolgens die doelstelling van die ondersoek bereik sal word. Omdat die items gerig is op die onderwerp, duidelik en nie dubbelsinnig is nie en deur die meeste respondenten beantwoord kon word, is wel daarin geslaag om dié inligting te bekom. In enkele gevalle het respondenten jeugweerbaarheid en geestesweerbaarheid met mekaar verwarr.

5.5.2 BETROUBAARHEID

Met paragraaf 3 van die begeleidende brief is gepoog om die respondenten sonder terughoudendheid 'n openhartige respons te laat verstrek. Response kan as betroubaar aanvaar word.

5.6 RESPONDENTE EN DIE AANTAL SKOLE BETROKKE BY DIE VRAEELYSONDERSOEK

5.6.1 GROEPERING

Die primêre doel van hierdie ondersoek was om 'n algemene beeld te kry in verband met die heersende opvattinge oor geestesweerbaarheid en die wyse van implementering daarvan in Transvaalse sekondêre skole.

Om te kon vasstel of daar verskille voorkom tussen die response van skole in verskillende gebiede is besluit om respondent se terugsendings op grond van die posstempels op die koeverte in vier groepe te verdeel, naamlik

Stedelike Afrikaansmedium;

Plattelandse Afrikaansmedium;

Stedelike Engelsmedium; en

Plattelandse Engelsmedium.

5.6.2 RESPONSE

Vraelyste is aan hoofde en onderwyser-organiseerders van geestesweerbaarheidsprogramme aan al 222 destydse sekondêre skole van die Transvaalse Onderwysdepartement gestuur (T.O.D. 1974). Een-honderd-en-vyftig (67,6%) vraelyste is terug ontvang waarvan twintig nie beantwoord was nie, sodat die ontledings berus op die antwoorde van sestig (60) stedelike Afrikaansmedium, vyf-en-vyftig (55) plattelandse Afrikaansmedium, elf (11) stedelike Engelsmedium en vier (4) plattelandse Engelsmediumskole, dit wil sê 58,6% van die totale aantal vraelyste uitgestuur.

Geen opvolgbrief is aan hoofde en onderwyser-organiseerders gestuur nie aangesien daar van die veronderstelling uitgegaan is dat die inligting wat uit dié terugsendings verkry sou word, nie 'n getroue refleksie van hoofde se opvattinge aangaande 'n geestesweerbaarheidsprogram en die wyse van implementering van die program sou weergee nie.

Daar is verwag dat daar van sommige skole geen reaksie sou wees nie. 'n Moontlike verklaring hiervoor sal in paragraaf 5.6.3 gegee word.

In Tabel 5.1 word 'n groepering van en die aantal skole betrokke by die vraelysondersoek aangebied ¹⁾

TABEL 5.1

GROEPERING VAN DIE AANTAL SKOLE BETROKKE BY DIE VRAELYSONDERSOEK

	S.A.M.		P.A.M.		S.E.M.		P.E.M.		Gr. Tot.
		%		%		%		%	
Gestuur	86		77		45		14		222 100
Terug ontv ang	64	74,4	57	74,0	23	51	6	42,8	150 67,6
Onvoltooid	4	4,7	2	2,6	12	26,6	2	14,3	20 9
Voltooid	60	69,7	55	71,4	11	24,4	4	28,6	130 58,6
Nie terug gestuur	22	25,6	20	26,0	22	49	8	57,2	72 32,4

¹⁾ Stedelike Afrikaansmediumskole word in die tabelle met S.A.M., Platte-landse Afrikaansmedium met P.A.M., Stedelike Engelsmedium met S.E.M. en Plattelandse Engelsmediumskole met P.E.M., aangedui.

5.6.3 GEVOLGTREKKING

Na aanleiding van TABEL 5.1, blyk dit dat die persentasie terugontvangstes van die stedelike Afrikaansmedium (74,4%) en die plattelandse Afrikaansmedium (74%) feitlik dieselfde is. Dieselfde verskynsel kom nie voor by die stedelike Engelsmedium (51%) en plattelandse Engelsmediumskole (42,8%) nie.

Die persentasie voltooide vraelyste van die stedelike Afrikaansmedium (69,7%) en die plattelandse Afrikaansmedium (71,5%) was feitlik dieselfde terwyl dieselfde verskynsel ook by die stedelike Engelsmedium (24,4%) en plattelandse Engelsmediumgroep (28,6%), voorgekom het.

Die terugontvangs van een-honderd-en-vyftig uit 'n moontlike twee-honderd-twee-en-twintig vraelyste was redelik. Ten opsigte van die nege (9%) onvoltooide en twee-en-gewentig (32,4%) vraelyste wat nie terug ontvang is nie, kan die afleidings gemaak word dat een of meer van die volgende faktore 'n rol gespeel het:

die program word nie in die betrokke skole aangebied nie;
hoofde was nie bereid om hulle samewerking te verleen nie;
hoofde het die ondersoek gewantrou;
hoofde was nie bereid om hulle hantering van die program rugbaar te maak nie;
hoofde was huiwerig om deel te neem aan 'n nie-departementele ondersoek;
van die vraelyste het in die pos verlore geraak;
hoofde beantwoord geen nie-amptelike vraelyste nie;
die vraelys is deur "ongenagtingde" persone op die personeel hanteer en nie afgehandel nie;
hoofde het vergeet om dit te voltooi.

5.6.4 SLOTSOM

Die samewerking ten opsigte van die voltooiing en terugstuur van die vraelyste in die Afrikaansmediumgroep was bevredigend. Dieselfde kan nie van die Engelsmediumskole - veral die stedelike groep - gesê word nie. 'n Moontlike verklaring hiervoor sal in paragraaf 8.3.2 gegee word.